משנה · אחרונים · הגר״א · סדר טהרות

אליהו רבא על משנה פרה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אליהו רבא על משנה פרה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אליהו-רבא-על-משנה-פרה/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ג 5
משנה ד 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 7
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ט 8
משנה י 8
משנה יא 8
פרק ד 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ד 9
פרק ה 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 11
משנה ז 11
משנה ח 11
משנה ט 11
פרק ו 12
משנה א 12
פרק ז 12
משנה א 12
משנה ה 12
משנה יא 12
משנה יב 12
פרק ט 13
משנה א 13
משנה ד 13
משנה ו 13
משנה ח 13
משנה ט 14
פרק י 14
משנה א 14
משנה ב 14
משנה ד 15
משנה ו 15
פרק יא 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ו 17
משנה ז 18
משנה ח 18
פרק יב 18
משנה ב 18
משנה ג 18
משנה ד 19

משנה ה 19
משנה ח 19
משנה ט 19
משנה י 19
משנה יא 20

פרק א

משנה א

רמ"א אף בת חמש כשרה והזקנה. גרסינן:

שמא תשחיר ושלא תפסל. גרסינן. שמא תשחיר או שמא יארע בה פסול אחר:

שלשית. בקמץ:

משנה ג

כבשים בני שנה. תניא בתוספתא כבשים בני שנה האמור בתורה שס"ה כנגד ימות החמה דברי רבי. וחכמים אומרי' מאחד בניסן לאחד בניסן מט"ו באב לט"ו באב אם נתעברה שנה נתעברה לו. רבי טרפון קורהו פלגס פלגס הוא לשון פלג לשון ספק ספק איל ספק כבש. אבל חדא מיניה הוא איל או כבש אלא לא ידענא ביה מאי ניהו אם איל אם כבש הלכך האומר הרי עלי איל או האומר הרי עלי כבש אינו מביאו שהוא ספק. אבל האומר הרי עלי או מן האיל או מן הכבש יכול להביאו ממ"נ אם איל הוא יצא אם כבש הוא יצא:

בן עזאי קורהו נוקד. נוקד הוא לשון צאן שאינו נקרא לא איל ולא כבש אלא הוא בכלל מין הצאן הלכך אם אמר או איל או כבש לא יצא בו אבל אם אמר הרי עלי מן הצאן מביאו:

רבי ישמעאל קורהו פרכדיגמא. הוא מטבע שנפסל שהוא פסול להקרבה כלל וכלל:

משנה ד

חטאת הצבור וחטאת היחיד. דדרשינן בת"כ (פרק ו) אהא דכתיב והביא את קרבנו שעירת עזים מנין שתהא בת שנתה ת"ל בעבודת אלילים תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה הרי כל העושה בשגגה כע"א מה חטאת ע"א באה בת שנתה אף זו באה בת שנתה כשהוא אומר יהיה לרבות שעירי רגלים לכם לרבות שעירי עבודת אלילים לעושה לרבות שעיר נשיא. פירוש יהיה בגימטריא שלשים וכל שעירי רגלים וראשי חדשים הן שלשים. שבעה של פסח וא' של עצרת וא' של ר"ה וא' של יו"כ ושמנה של סוכות הרי י"ח וי"ב של ר"ח הרי שלשים שעירים. לכם לרבות שעירי ע"א של צבור דלכם רבים משמע לעושה לרבות שעיר נשיא דעושה לשון יחיד הוא ונמצינו למדין מזה ששעירי חטאת הצבור ושעירת חטאת יחיד הם בני שנה:

פרק ב

משנה א

רבי אליעזר אומר אינה נלקחת מן הכנענים. שנאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך. בני ישראל יקחו אליך ואין העכו"ם יקחו אליך כדאיתא בפסיקתא זוטא:

וחכמים מכשירין. דלית להו הך דרשא. והא דלא חשו חכמים לדלמא העלה העכו"ם עליה עול. משום דסימן היה להם בשתי שערות שיש על צואר הבהמה שהן עומדות ואם עלה עליה עול הן נופלות. כדאיתא בפסיקתא זוטרתי (פרשה חקת) פעם אחת הוצרכו ישראל לפרה אדומה מצאוה אצל נכרי אחד הכיר בהם שהם צריכין לה הרבה. והעלה בדמים מרובים נתנו לו כל מה שביקש מהם אמר להם הניחוה עד למחר ולמחר תקחוה. מה עשה אותו הטמא העלה עליה עול. ומנין ידעו. שתי שערות יש לה על צווארה כיון שעולה עליה עול מיד נופלת. אמרו קח את שלך ותן לנו הממון שכבר נפסלה הימנו. הלך אותו הטמא וחנק את עצמו מחמת צער:

ולא זו בלבד. ור"א ס"ל אף כל הקרבנות אין נלקחין מן הנכרים וקאמרי רבנן ולא זו בלבד נלקחת מן הנכרים אלא כל הקרבנות הצבור והיחיד וכו':

משנה ב

גלגל העין כו' אין פוסלין בפרה. ולא שנו אלא שלא מצאו אחרת אבל מצא אחרת אין לוקחין אותה שגלגל עיניה שחורין כדתניא בתוספתא רמ"א פרה שגלגל עיניה שחורין אם אין פרה אחרת כיוצא בה כשרה. כלומר אם אין פרה אחרת כיוצא בה שתהא כשרה כיוצא בה ואין גלגל עיניה שחורין הרי זו כשרה. אבל אם יש אחרת שתהא כשרה ואין גלגל עיניה שחורין אין זו שגלגל עיניה שחורין כשרה:

משנה ג

נתלה בזנבה עבר בה את הנהר. שנתלה בזנבה כשעבר בה את הנהר כדי שיוכל לעבור את הנהר:

משנה ד

רבי יהודה אומר אם העלהו פסולה ואם מעצמו כשרה. ואף על גב דניחא להו לבעליה כשרה דר"י לטעמיה דסבר צריך מעשה כדתנן גבי הכשר (מכשירין פ"ג) המוליך חטין לטחון וירדו עליהן גשמים וכן בזיתים נתוני' בגג ובחמרים שהיו עוברים בנהר דר"י סבר בכולן שאינן בכי יותן אע"ג ששמח אלא אם כן עשה בהן מעשה:

משנה ה

אפילו בתוך כוס אחד. שבהמה יש בשערותיה עגולים עגולים וקאמר רב יהודה אפילו שתי שערות בתוך עגול אחד פסולה ואם מוכיחות זו את זו אפי' בתוך שני עגולים טמא. ובתוספתא תניא בתוך שתי גומות כשרה ר"י אומר אפילו שתי גומות והן מוכיחות זו את זו פסולה והתם קאמר ר"י לישנא דבשתי גומות ומוכיחות ובמתניתין קמ"ל אפילו הן בשתי כוסות ומוכיחות:

וחכמים אומרים אחר העיקר. תניא בתוספתא היו בה ב' שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר רבי יוסי בן משולם אומר מספר את העליון ואינו חושש משום גוזז. פי' שאינה כקדשים לאסרה בגיזה:

פרק ג

משנה א

מכל שבע חטאות שהיו שם. גרסינן. והיינו דקתני לקמן לא מצאו משבע וקמ"ל דשבע אינו מעכב דאי לא גרסינן הכא שבע. מאי לא מצאו משבע דקתני בתר הכי שבע מאן דכר שמיה. אלא גרסינן הכא שבע וסתמא כר' מאיר דאמר חמש מעזרא ואילך דאי רבנן האמרי שבע מעזרא ואילך והו"ל תשע חטאות והא דמזין עליו מכל השבע חטאות מעלה עשו בה אימא האי פרה עבוד בכשרות טפי מהאי. ובכל יום היו מזין עליו מכל השבעה משום האי טעמא ונמצא מוזה כל השבעה מהאי דכשר טפי:

ועל של יום הכפורים. דרבנן ס"ל אחד זה ואחד של יוה"כ מזין כל השבעה ור' יוסי סבר אחד זה ואחד זה אין מזין אלא שלישי ושביעי ואתא רבי חנינא סגן הכהנים וקאמר בשל פרה כל שבעה ובשל יוה"כ שלישי ושביעי והכי תניא בברייתא ומייתי לה בגמ' ריש יומא (דף ח'):

משנה ב

ומביאים שוורים וע"ג דלתות. ואף שוורים שאין כריסן רחבים שהיו יושבין על הדלתות ור"י פליג וסבר שלא היו מביאין דלתות אלא שוורים וכריסן רחבות כדתניא בתוספתא ומביאין שוורים וע"ג דלתות ותינוקות יושבים עליהן רבי יהודה אומר לא היו מביאין דלתות כל עיקר מפני שדעתו של תינוק גסה עליו שמא יוציא ראשו או אחד מאבריו ויטמא בקבר התהום אלא מביאין שוורין המצרים שכריסן רחבות והתינוקות יושבים על גביהן:

משנה ג

ובפתח העזרה היה מתוקן קלל של חטאת. בפתח עזרת נשים הסמוכה לחיל כדתניא בתוספתא באו לשער היוצא מעזרת נשים לחיל וקלל של אבן היו קבועים בכותל של עזרת נשים וכיסוי של אבן נראין בחיל והיינו דקתני בשלהי פרקין אחד ניתן בחיל היינו הך דבפתח העזרה:

אלא הוא נוטל ומקדש. והא דבמים עשו כל הני מעלות ובאפר לא עשו. משום דאפר אינו מקבל טומאה מן התורה כלל:

משנה ד

לא היו צריכין להזות. תניא בתוספתא והכל שוין שהתינוקות צריכין טבילה:

משנה ה

וישמעאל בן פאבי. גרסינן:

משנה ו

וכבש היו עושים כו'. ורבי יהודא פליג כדתניא בתוספתא:

משנה ט

כפתוה כו'. ותניא בתוספתא וי"מ במוכני היתה עולה. ר' אליעזר בן יעקב אומר כבש היו עושין לה שהיתה עולה בו:

ר' יהודה אומר כו'. תני בתוספתא ריי"א בימין היה שוחט ונותן הסכין לפניו או לזה שעמו בצדו ומקבל בימינו ונותן בשמאלו ומזה באצבעו הימנית ואם שינה פסול:

משנה י

נבקעה שנאמר אל תוך. אל תוך הפרה עצמה משמע:

ועמד חוץ מגתה. שנאמר והשליך מרחוק משמע:

שלשה פעמים על כל דבר ודבר. ותניא בתוספתא ר"א בר' צדוק מוסיף אשליך אשליך והן אומרים לו הן הן ג"פ על כל דבר ודבר:

משנה יא

שחור שיש בו אפר. כמין אבק דק מלמעלה:

ושאין בו אפר. כמין אבק:

העצם בין כך ובין כך. בין שיש בו אפר כמין אבק בין שאין בו אפר כמין אבק:

היה נכתש. והא דתניא בתוס' שאם קדש בעצם בלא אבק לא עשה ולא כלום. היינו בעצם עצמו בלא תערובת ומתני' על ידי תערובת עם שאר האפר:

אחד ניתן בחיל כו'. תנא בתוספתא זה שמתחלק לכל המשמרות היו ישראל מזין ממנו. זה שניתן בהר המשחה היו כהנים מקדשין בו. זה שניתן בחיל היו משמרין אותה שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת:

פרק ד

משנה א

ושלא רחוץ ידים ורגלים. תניא בתוספתא ושלא רחוץ ידים ורגלים פסולה ר"א מכשיר שנאמר בבואם אל אהל מועד ירחצו מים אין קדוש ידים ורגלים אלא לפנים. ושלא בכהן גדול פסולה. תניא בתוס' שרפת הפרה והזאתה בכ"ג ושאר כל מעשיה בכהן הדיוט שנאמר ונתתם אותה אל אלעזר הכהן. אותה באלעזר שהוא סגן. ושאר כל הפרות בכ"ג דברי ר' מאיר. ר"י ור"ש וראב"י אומרים אותה באלעזר שהוא סגן ושאר כל הפרות אפילו בכהן הדיוט:

ובכלי לבן היתה נעשית. תניא בתוספתא מצותה בארבעה בגדי לבן של כהן עשאה בבגדי זהב ובבגד חול פסולה:

משנה ב

הזה מששית שביעי'. דבעינן על כל הזיה טבילה ואם טבל להזות הזאה ששית ובאותה טבילת ששית הזה ששית ושביעית אע"פ שחזר והזה שביעית בטבילה שביעית פסולה דהא מפסקה הזאה פסולה בין הזאת ששית לשביעית דהזאת שביעית בפסול היה שלא טבל עליה אצבעו:

משביעית שמינית. שטבל טבילה שביעית להזות שביעית והזה מאותה טביל' שביעית ושמינית כשרה דהא כבר שלמו לה ז' הזאות כשרות ואף על פי שחזר והזה שמינית בטבילה שמינית והוסיף בהזאות לא פסול כיון דגמר לז' הזאות בהכשר תו לא חיישינן להוספת הזאות:

משנה ד

ומעשיה ביום. כל מעשיה עד שתעשה אפר הוא ביום ולא בלילה וכן שרפתה בלילה פסולה. והר"ש כתב שרפתה בלילה כשרה ומתניתין לא משמע הכי אלא עד שתעשה אפר הוא ביום ותו תניא בברייתא ומייתי לה פרק ד' דיומא (דף מ"ב) אין לי אלא הזאת מימיה שאין כשרים כו' אלא ביום מנין לרבות שחיטתה כו' ושרפת' כו' ת"ל תורה כו' אמרת הרי אנו למדין כולן מהזאת מימיה מה הזאת מימיה אינן כשרים אלא ביום אף אני אביא שחיטתה כו' ושרפתה כו' הואיל ואין כשרים באשה כבאיש אין כשרין אלא

ביום. שמעינן דשרפתה אינה כשרה אלא ביום. והא דמייתי הר"ש מספרי חטאת הוא מגיד שנשרפת בלילה כיום טעות סופר הוא בספרי:

פרק ה

משנה א

ר"ש אומר מן הסדר השני. אע"פ שהחבר פותח את הכבשן אינו נוטל אלא מן הסדר השני. דחיישינן אימא הסיט ע"ה את הסדר הראשון וא"נ לא נגע אימא הסיט:

רבי יוסי אומר מן הסדר השלישי. דחייש נמי אסדר השני אימא הסיט ע"ה:

משנה ב

במים שהן ראוין לקדש א"צ לנגב. הואיל והמטביל יודע שישא' מים בכלי הו"ל כאילו מילא מתחלה המים הנשארין בכלי לחטאת:

אם לאסוף לתוכו גרסינן. דבמים מקודשין פוסלין כל מים אפי' מים הראוין לקדש:

משנה ג

מקדשין בה עד שתטמא. דבדלעת טהורה לא חיישינן לשמא תפלוט מים שאינן ראוין לקדש דכי נמי פליט לה טפה בטיל ברוב מים הראויין לקדש בהן הלכך לא חמירי כולי האי למיחש לשמא תפלוט אכל נטמאה דכי פליט לה טפה תטמא את כל המים חמירא וחיישינן לשמא תפלוט. ורבי יהושע סבר בטהורה נמי חיישינן לשמא תפלוט וקאמר בין כך ובין כך בין מים שאין ראוים בין מים הראוין לא יאסוף לתוכה מים מקודשים דחיישינן שמא תפלוט ובמים מקודשין פוסלין כל מים אפי' ראוין:

משנה ד

שפופרת שחתכה לחטאת ר"א יטביל מיד. כגון שחתכה ממחובר ואע"ג דבמחובר לא נטמאת וכי חתכה חתכה לשם חטאת מ"מ משום מעלה דחטאת מחזקינן לה כטמאה לחטאת וצריך טבילה וא"צ לטמאות' כי היכי דליהוי טבול יום ואף דר"א סבר בכל הראוי לטמא טמא מת ולא מדרס שאינו מדף (לקמן רפ"י) היינו שאינו מדף לטמא מדרס אבל לטמא טומאת מת במגע טמא כדפריש בתוספתא טעמא דר"א שלא חדשו טומאה בחטאת ואמר אביי (חגיגה דף כג) שלא אמרו קורדם מטמא מושב כלומר לא אמרו קורדום שאינו ראוי לטמא מושב בשום מקום שאינו מיוחד לישיבה בפרה נמי לא אמרו שיהא מטמא מושב ואליבא דר"א דקסבר אע"ג דכמה מעלות עשו בפרה מ"מ לחדש בה טומאה חדשה שאינו יכול להיות כלל באותו דבר אותה טומאה לא חדשו בפרה והיינו דקאמר ר"א אינו מדף לטמא מדרס הואיל ואינו ראוי למדרס אבל לטמא

במגע כטמא מת מחזקינן ליה לטמאה לחטאת הואיל וראוי לטמא טמא מת חדשו בה לעשות שאינו נוגע במת כנוגע במת. ורבנן סברי אף שאינו ראוי למדרס עשו מעלה בפרה לטמאו מדרס וה"נ האי קנה לר"א מחזקינן לה לחטאת כטמאה טומאת מת וצריך טבילה וא"צ לטמאו עוד להכירא:

חוץ מחרש שוטה וקטן. וטומטום פסול משום ספק ערל. כדתניא בתוספתא טומטום קדושו פסול מפני שהוא ספק ערל. והערל פסול מלקדש. אנדרוגינוס קדושו כשר ורבי יהודה פוסל מפני שהוא ספק אשה ואשה פסולה מלקדש:

משנה ה

ולא במגופת החבית. ותניא בתוס' מגופה שהתקינה לכלי כשרה לקדש בה:

אין מצילין מיד כלי חרס. גרסינן:

משנה ז

מן הצד כו' כשרים מפני שהם עגולי' כלי. שמעינן מהא שמותר ליטול ידים בכלי שמנוקב מן הצד הואיל ועגולים כלי אע"ג דניקב מן הצד מידי דהוה אמי חטאת דחשבינן ליה כלי וליכא למימר הכא כשהמים הן למטה מהנקב אבל מה שלמעלה מהנקב לא חשיב כלי א"כ הו"ל למתני הלכו המים לשם פסולים כדקתני גבי עטרה של טיט שאם הלכו המים לשם פסולים משום דלאו כלי הוא אלא הכא אפילו הלכו המים לשם כשרים דלמעלה מהנקב נמי חשיב כלי וגבי נט"י נמי ל"ש:

משנה ח

וקדש את אחת מהן המים שבשניה מקודשין. והוא שנתן אפר כשיעור כדי שיראה על שניהן:

משנה ט

המים שביניהם אינן מקודשין. אבל שבצדדין מקודשין ולא להזות מהן דלהזאה פסולין דמתערבין עם המים שביניהן אלא נ"מ במה שמקודשין שהן מי חטא' פסולין ומטמאין כמי חטאת דאי לא הוו מקודשין לא הוי מי חטאת כלל ולא הוו מטמא. א"נ אם יכול גדלות מהצדדין מעט שלא נתערבו הן כשרין להזות בהן ובתוספתא תניא אמר רבי יוסי שתיהן אינן מקודשות פליג אמתניתין וסבר שאינן מקודשות כלל אף הצדדין ולא הוו מי חטאת לא להזאה ולא לטמא:

פרק ו

משנה א

לתוך ידו כשר מפני שאי אפשר גרסינן. כלומר שמטה השפופרת לתת האפר ואחר שהטה זקפה בארץ הוי מלאכה ופוסלת אם אחר שהטה השפופרת ונתן האפר מגביהה מעט לתוך ידו כדי שתעמוד מליצא אפר מתוכה כשר מפני שאי אפשר לעשות אלא כן שאם לא יעמידה ויניחה מוטה יפול כל האפר מתוך השפופרת הלכך לא הוי מלאכה ולא פסלה:

פרק ז

משנה א

יחיד כו' ונמלך לקדשן כו'. אע"פ שנמלך לקדשן קידוש אחד אין כשר אלא אחרון שהראשונים ממנו נפסלו במילוי האחרון שהוא מלאכה בין מילוי הראשון ממנו לקידוש:

משנה ה

ואח"כ מילא את שלו פסול. אבל אם מילא תחלה את שלו ואח"כ מילא לחטאת ואח"כ קשר את שלו כשר דקשירה שלו לא פסלה כיון שהוא צורך החטאת שאינו יכול לשאת אא"כ קשורין שניהם באסל. אלא לכתחלה הוא דקושרו באסל ואח"כ ממלא את של חטאת אבל בדיעבד לא פסל:
מפני שאי אפשר גרסינן:

משנה יא

אם התנו ביניהן. שיהא עוזר זה את זה וזה את זה ואם לא יעזור את חברו גם חברו לא יעזרהו כשר שמה שעוזר את חברו הוא צורך מילוי לעצמו שאם לא יעזור את חברו גם חברו לא יעזרהו וכה"ג תניא בתוספתא גבי גדר וקצה:

משנה יב

ואם גדר פסול. תניא בתוספתא רבי יוסי אומר הפורץ ע"מ לגדור והתנה עמו אעפ"י שגדר כשר וכן היה רבי יוסי אומר האוכל על מנת לקצות והתנה עמו אע"פ שקצה כשר. כלומר אם התנה עמו שאינו מניח לו לפרוץ אלא א"כ יגדור תיכף אע"פ שגדר כשר שהוא צורך חטאת שאם לא יגדור מיד לא יניחנו לפרוץ ולא יוכל לילך וכן התנה עמו שלא לאכול עד שיקצה מיד אע"פ שקצה מיד כשר שאם לא יקצה לא יניחנו לאכול

ואכילה צורך חטאת חשוב שהוא מתחזק באכילה ונושא המים שאם ירעב יחלש ולא יוכל לשאת המים:

פרק ט

משנה א

והטל עולה וחכמים פוסלין. בתוספתא וחכמים אומרים אין הטל עולה אלא מן הפירות בלבד:

משנה ד

החושב רבי אליעזר אומר פסול. אע"ג דאמר רבי אליעזר אין מחשבה פוסלת בפרה (פ"ד ג') הנ"מ מחשבה דפוסלת בקרבן אבל מחשבה דמלאכה פסול. ורבי יהודה פליג אדמתני' דתניא בתוספתא אמר רבי יהודה והלא אין דברי רבי אליעזר בפרה אלא להקל שר"א אומר כשרה ורבי יהושע אומר כשישתה פסול מפני משקה פיו ואם גרגר כשר. כלומר ר"י קאמר לרבנן והלא אין דברי ר"א בפרה אלא להקל דאמר אין מחשבה פוסלת בפרה אלא שר"א אומר כשרה וכו':

משנה ו

לא יעבירם בנהר. תניא בתוספתא אחד ירדן ואחד כל הנהרות חנינא בן עקביא אומר לא אמרו אלא בירדן בלבד. פי' מפני שמעשה שהיה בירדן היה:

משנה ח

ואת הטהור לחטאת לא בידיו לא בגופו. שאין מי חטאת מטמאין לא במגע ולא במשא אלא את הטמא לחטאת מטמא אותו לכל דבר ואע"פ שהוא טהור לתרומה אבל את הטהור לחטאת אין מי חטאת מטמאין אותו כלל לא במגע ולא במשא והני מי חטאת שנפסלו לענין טומאה ככשרין דמיין הלכך את הטהור לתרומה מטמאין אותו בידיו ובגופו ואת הטהור לחטאת אין מטמאין אותו לא בידיו ולא בגופו והיינו דאמרינן בגמרא מזה טהור ונושא טמא ואקשו בה מפרשים מזה דטהור היכי משכחת לה כיון דנטל בידו טמאוהו משום נושא ולדידן לא קשיא דלאו דוקא מזה דטהור אלא כל שטיהר עצמו לחטאת טהור ומזה דקאמר אורחא דמלתא קאמר סתם מזה מטהר עצמו לחטאת ונושא טמא לחטאת:

נטמאו מטמאין כו'. נותנין עליהן שתי חומרות לטהור לתרומה נותנין עליו חומרי מי חטאת כשרים לטמא גופו ולטהור לחטאת נותנין עליו חומרי משקין טמאין לטמא ידיו:

משנה ט

אפר כשר כו'. הני נמי כמי חטאת שנפסלו ולענין טומאה ככשרין דמיין:

פרק י

משנה א

כל הראוי ליטמא מדרס מדף לחטאת. האי מתניתין אכתי לא קמפרשא דין המדף אלא ברישא קא מפרש מאי הוי מדף לחטאת ומאי דלא הוה מדף לחטאת ובמתניתין דבתרה קא מפרש ליה לדין המדף מאי טומאה איכא במדף:

מדף לחטאת. פי' מדף מדרס כי הא דאמרינן בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש ובגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת האי מדרס דעבוד רבנן משום מעלה היינו דקרי לה מדף. וקתני כל הראוי לטמא מדרס בין טמא בין טהור ואע"פ שהוא טהור לתרומה ולקדש עשאוהו לחטאת כמדרס דכל טומאה שיכולין לתלות שיכול להיות בה אותו הטומאה תולין בחטאת:

ואדם כיוצא בהן. שהוא מדף לחטאת כזב גמור:

כל הראוי ליטמא טמא מת. ולא מדרס שאינו מיוחד לשכיבה ולישיבה:

רבי אלעזר אומר אינו מדף. כלומר אינו כמדרס. וכדתני טעמא בתוספתא שלא חדשו טומאה בחטאת ואמר אביי (חגיגה כג) שלא אמרו קורדום טמא מושב. כלומר בדבר שאינו יכול להיות בו כלל אותו טומאה שאינו ראוי לכך לא אמרו בפרה לטמא אותו טומאה. הלכך הכא בין טמא בין טהור אינו מדרס שאינו ראוי להיות מדרס כלל:

רי"א מדף. אע"פ שאינו ראוי כלל למדרס משום מעלה דפרה עשאוהו כמדרס:

וחכמים אומרים הטמא מדף. תניא בתוספתא הטמא שאמרו טמא מת ולא טמא מדף:

משנה ב

הטהור לחטא' שנשא במדף גרסינן. והאי סיפא פרושי קמפרש לרישא הא דקתני מדף למאי הלכתא. וקא מפרש לה לענין משא דאי במדף היא אפילו במשא מטמא כדין מדרס:

ולגין של חטאת שנגע במדף טמא. אבל במשא לא מטמא דבמדרס גמור נמי לא מטמא במשא אלא אדם כדתנן בזבים:

שנגע באוכלים ומשקים בידו טמא. ואפילו הן טהורין הואיל ויכולין לבא לידי טומאת ראשון הלכך עשאן כאילו נטמאו אוכלין ומשקין במת והוי ראשון ומטמאין ידיו וקי"ל בחטאת נטמא ידיו נטמא גופו:

וברגלו טהור. שאינן יכולין להיות אלא ראשון אין ראשון מטמא אדם:

הסיטן בידו רבי יהושע מטמא. אפי' הן טהורין ור"י לטעמיה דאמר בראוי לטמא טמא מת אעפ"י שאינו ראוי למדרס מטמא מדרס הואיל ויכול להיות בו שום טומאה ה"נ הואיל ויכול להיות באוכלין ומשקין טומאה על ידי ידים במגע לטמא אדם מטמאין נמי בהיסט ע"י ידים:

וחכמים מטהרין. אפילו הן טמאין הואיל ואינן יכולין להיות אב הטומאה לעולם לא עשו אותן מדף:

משנה ד

ר"ע מטהר. דסבר קלוטה כמי שהונחה דמיא והוו כמאן דמנחא הקלילות אארעא ובמקום טהור הוא והיינו טעמא דמטמא בסיפא והיינו דמטהר הכא:

משנה ו

לגין של חטאת שנגע כו' של חטאת טמא. דלגין של תרומה טמאין לחטאת ומטמאין ללגין של חטאת בנגיעתן ונטמאו הלגין של חטאת ומטמאין את מי החטאת שאין מונין ראשון ושני בחטאת וכל הטמא לחטאת מי חטאת מטמאין אותו וחזרו מי חטאת ומטמאין את הלגין ונעשו ראשון כדין נוגע במי חטאת והוי ראשון לכל דבר אפילו לתרומה:

ושל קדש ושל תרומה טהורין. הואיל ולא נגעו אלא בראשון שהלגין של חטאת ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה:

שניהן בשתי ידיו שניהן טמאין. שנטמא האדם מלגין של תרומה שנגע בהן ונטמא בנגיעתו בהן וטהור לתרומה טמא לחטאת וכיון שנטמא האדם ממגע לגין של תרומה מטמא את הלגין של חטאת ולגין מטמאין את המים שאין מונין ראשון ושני לחטאת. והואיל והוא טמא לחטאת חזרו מי חטאת וטמאום משום נושא מי חטאת שכל הטמא לחטאת מי חטאת מטמאין אותו והנושא מי חטאת מטמא בגדים וכלים במגע בשעה שנושאן כדתנן ר"פ כלים ומטמא הלגין של תרומה במגע בשעה שנושא את מי החטאת והלגין של תרומה נעשו ראשונים שהוא בשעה שנושא את מי חטאת הוי אב הטומאה כל זמן שלא פירש כדתנן בפ"ב דזבים כל המטמא בגדים בשעת מגעו כל זמן שלא פירש הוי אב הטומאה וחזרו הלגין של תרומה שנעשו ראשון ומטמאין את התרומה:

שניהם בשתי ניירות שניהן טהורין. הואיל ונייר מפסיק בין לגין של תרומה לידיו ולא נגע בהלגין ולא נטמא האדם ועדיין הוא טהור לחטאת כמו שהיה והטהור לחטאת אין מי חטאת מטמאין אותו לא במגע ולא במשא כדאמרן בשלהי פרקא דלעיל הלכך שניהם טהורין:

של חטאת בנייר כו' שניהן טמאין. של חטאת טמא אף ע"ג דנייר לא מקבל טומאה כלל הואיל ושל תרומה בידו נטמא במגע לגין של תרומה ומטמא לשל חטאת במשא כדתנן בפרקא דלקמן מתניתין ו' כל הטעון ביאת מים כו' בין מד"ס מטמא את מי חטאת במגע ובמשא והכי נמי הא טעון ביאת מים מד"ס הואיל ונגע בלגין של תרומה שהן טמאין לחטאת. ושל תרומה טמאין הואיל והוא טמא לחטאת חזרו מי חטאת וטמאוהו משום נושא מי חטאת ונעשה אב הטומאה כל זמן שלא פירש ומטמא הלגין של תרומה בשעה שנושא את מי החטאת להיות ראשון וחוזרין ומטמאין את התרומה:

של תרומה בנייר כו' שניהן טהורין. הואיל ולא נגע בהלגין של תרומה ולא נטמא ואין מי חטאת מטמאין אותו משום דטהור לחטאת הלכך שניהן טהורין:

ר"י אומר של חטאת טמא. בין שניהן בשתי ניירות בין של תרומה בנייר. ר"י לטעמיה דאמר הסיט בידו אוכלין ומשקין נטמא אע"פ שאין ראויין לטמא אדם בכך כדאמרן התם ה"נ נטמא האדם כשהסיט בידו את הלגין של תרומה ומטמא לשל חטאת במגע ובמשא. אבל של תרומה טהור הואיל ונייר מפסיק ולא נגע בהן ובמשא אינו מטמא כדתנן בפ"ב דזבין כל הטעון כבוס בגדים שאינו מטמא אלא במגע אבל לא במשא אפילו לא פירש:

היו נתונין ע"ג הארץ כו' של חטאת טמא. הואיל ונגע בלגין של תרומה טמאוהו ומטמא לשל חטאת ולהמים דאין מונין בו ראשון ושני וחזרו מי חטאת ועשאוהו ללגין ראשון לכל דבר:

ושל תרומה טהורה. דמי חטאת לא טמאוהו להאדם דהא בלגין הוא דנגע ולא במים עצמן והלגין ראשוני' הן ואין אדם מקבל טומא' אלא מאב הטומאה וטהור הוא לקדש ולתרומה:

הסיטן. את שניהן ר"י מטמא לשל חטאת לטעמיה. דמטמא אף בהיסט כדאמרן אבל של תרומה טהור דאינו מטמא בהיסט אע"פ שלא פירש כדאמרן:

וחכמים מטהרין. שאין הלגין של תרומה מטמאין אותו בהיסט הואיל ואין ראויין לטמא בהיסט כלל:

פרק יא

משנה ב

כל ספק הטהור לתרומה טהור לחטאת גרסינן:

נשפך לחטאת. הואיל ואין בהן קדושה אלא טהרה לכך נשפך:

הרפפות. רפפות הן השנויין בפ"ג דזבים שנסטו בזב מחמת שהן רפויין ויש מהן טהורין ויש מהן טמאין כדקתני התם והרעדות הן השנויין בפ"ד דזבים שהקיש הזב עליהן ונפלו מחמת הרעדה ויש מהן ג"כ טמאין וטהורין. וקאמר ת"ק הכא הרפפות הטהורין בזב טהורין לכל דבר לקדש ולתרומה ולחטאת וה"ה רעדות דתנן התם טהורין טהורין נמי לחטאת וחדא מיניה נקט ואתא ר"א וקאמר הרעדות טמאין לחטאת רפפות דתנן התם טהורין טהורין נמי לחטאת שאינו ניכר בהם ההיסט אבל רעדות דקתני התם טהורין טמאין לחטאת הואיל וניכר בהן שמכחו שהקיש בהן הוא דנפלו. ומדר"א נשמע לת"ק דקסבר ה"ה רעדות:

משנה ג

והאוכלה חייב מיתה. שנטמא האדם מהדבלה של תרומה שטמאה לחטאת ונעשה טמא לחטאת. וכל הטמא לחטאת מי חטאת מטמאין אותו לכל דבר ונמצא אוכל תרומה בטומאת הגוף וחייב מיתה לאו דוקא דהא תרומה טמאה הוא אלא איסור חיוב מיתה קאמר וכה"ג אשכחן בכמה דוכתי:

אין בה כביצה כו'. לא גרסינן לה דאם אין בה כביצה אין האוכלה חייב מיתה. דהא לא נטמא בפחות מכביצה והוי טהור לחטאת ואין מי חטאת מטמאין אותו ולאו אוכל תרומה בטומאת הגוף הוא:

רבי יוסי אומר בטהורה המים טהורים. כדתניא בתוספתא ר' יוסי ור' שמעון אומרים אין הטהור לתרומה מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת ואת מזה מי חטאת:

משנה ד

בין לאחר ביאתו חייב. ובריש דקתני ואסור על ביאת מקדש ולא קתני חייב כדקתני הכא. דהתם כללא קאמר כל הטעון ב"מ מד"ת ויש דטעון ביאת מים מד"ת ואינו חייב על ביאת מקדש כגון כל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה וכיוצא בו. אבל הכא לאו כללא דחיובא קאמר אלא נחית לאשמעינן דלא שאני לן בין לפני ביאתו לאחר ביאתו וכל הני דחייב בהו לפני ביאתו מחייב נמי לאחר ביאתו ואי איכא דפטור לפני ביאתו נמי פטור:

משנה ו

את מי החטאת. מים המקודשין באפר:

ואת אפר החטאת. אפר בלא מים:

ואת המזה מי החטאת. וכל הטהור לחטאת:

במגע ובמשא. בין שנגע בהן הטעון ביאת מים בין שנשא אותן. וטמא שנשא את הטהור דמטמא לא אשכחן לה בשאר מילי אלא בזב שנשא את הטהור:

משנה ז

ושל טהורה לא יזה. מאי טהורה טהורה לחטאת הלכך אם הזה כשר. ולכתחלה לא יזה מפני שמפסיד את התרומה ואע"ג דטהור לחטאת אין מי חטאת מטמאין אותו מ"מ הו"ל מפסיד את התרומה שיכול לבא לידי הפסד שמא יארע בו פסול לחטאת ונמצא מי חטאת מטמאין אותו:

אלו הן היונקות גבעולין כו'. תניא בתוספתא ואלו הן היונקות גבעולין שלא גמלו תמרות שלא הנצו כל עיקר דר"מ וחכ"א כו'.

משנה ח

כשר לטהר בו את המצורע. וקמ"ל דמצורע לא פסיל ביה מלאכה שעשה בהאזוב:

פרק יב

משנה ב

טובל ומעלה כדרכו. ולא חיישינן שמא יספג ויקנח מצדדי הכלי ותנן בסיפא ובלבד שלא יספג:

רי"א הזיה ראשונה. דבהזיה ראשונה לא חיישינן שמא יספג קצת דא"נ יספג קצת יבלע באזוב וכי מזה ממי טבילה מזה אבל בהזיה שניה חיישינן כי טבל בתוכה האזוב שמא יסחט לתוך המים ממה שספג בראשונה וכדתניא בתוספת' אבל לא הזאה שניה מפני שהמים נסחטין דברי ר"י:

לפניו והזה על צדדין שלפניו הזייתו כשרה. ותניא בתוספתא לאחריו והזה על הצדדין שלאחריו הזייתו כשרה:

מדעתו ושלא מדעתו. ותניא בתוספתא בין ער בין ישן:

משנה ג

נתכוין כו'. אם נתכוין להזות על דבר הראוי להזאה שהוא מקבל טומאה והזה על דבר שאינו ראוי להזאה כלל שאינו מקבל טומאה כמו בהמה דסיפא:

אם יש באזוב לא ישנה. כלומר לא ישנה לא יזה עוד ממים הנשארין באזוב דנפסלו המים מלהזות בהן עוד הואיל והזה על דבר שאינו ראוי להזייה והכי תניא בתוספתא לשם דבר שהוא ראוי להזייה והזה על דבר שאינו ראוי להזייה על הע"א ועל הבהמה ועל עריבה של אבן המים הנוטפין טמאים ופסולין מלהזות אם יש באזוב לא ישנה:

על דבר שאינו מקבל טומאה. שאינו ראוי להזאה:

והזה על דבר שמקבל טומאה. ואע"פ שאינו צריך להזאה שלא נטמא אלא שהוא ראוי להזאה שהוא מקבל טומאה:

אם יש באזוב ישנה. ישנה ויזה ממים הנשארין באזוב שלא נפסלו מלהזות בכוונתו הואיל והזה על דבר הראוי להזות:

משנה ד

פטור הואיל וספק טומאה ברה"ר לא הו"ל לאסוקי אדעתיה אימא אית בה ספק טומאה דא"נ אית בה ספק טומאה ברשות הרבים הוא טהור והו"ל אנוס ופטור אבל ברה"י הו"ל לאסוקי אדעתיה אימא אית בה ספק טומאה דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא:

משנה ה

בכנפיו גרסי'. ואפילו נגע הקרדום במת והוא אבי אבות הטומאה והקרדום עושה כנפו האחד אב הטומאה וכנף הב' נעשה ראשון ואינו מטמא אדם:

אע"פ כו' טהור. ואע"פ שמצותן ומשאן באין כאחד טהור הואיל ולא נשאן קודם שנעשה מצותן:

משנה ח

כוש של רובן. הן כמו צמר שיש בין קליפה של עץ ובין העץ ואותו טוין בכוש:

לא על הכוש ולא על הפיקה. אלא על עיקר הכלי:

אף החדוקות. גרסינן בדלי"ת וקרוחות הן הידות שתוחבין אותן בבית יד של כלי שהוא חלול בפנים ומשימין היד בחלל הבית יד שבכלי. וחדוקות הן שהידות חלולין בפנים ותוחבין את הבית יד של כלי בחלל הידות:

משנה ט

וקרן של כליכה. גרסינן בכ"ף:

משנה י

חוץ מטומטום. ובקידוש לא קתני טומטום. דפשיטא ליה הואיל וספק ערל הוא וערל פסול לקידוש וכדאמרן התם. אבל להזאה ערל כשר צריכה לי' למתני טומטום:

והאשה. הואיל וגבי קדוש קסברי רבנן אשה כשרה וקטן פסול הלכך גבי הזאה אשה פסולה וקטן כשר ור"י דפליג התם בקידוש וסבר אשה פסולה וקטן כשר פליג נמי בהזאה וקסבר דאשה כשרה וקטן פסול כדאמרינן ביומא דמשמע מוציא מיד משמע. ובתוספתא דמייתי רבוותא דתניא הכל כשרין להזות חוץ מחרש שוטה וקטן ור"י מכשיר בקטן ט"ס הוא וה"ג הכל כשרין להזות חוץ מחש"ו דברי ר"י. שר"י מכשיר באשה ופוסל בקטן וניחא הא דיומא ולא קשיא מידי:

משנה יא

אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום. כלומר טובל בליל שמיני אחר הזאתו ומזה ביום שלפניו שהוא יום שביעי דקודם הזאתו ודאי אין טובל כדכתיב וחטאו והדר יכבס בגדיו ורחץ. והא דקתני טובל בלילה ומזה ביום ולא קתני כסדרו מזה ביום וטובל בלילה משום לסיומי ביה שאין מזין אלא עד שתנץ החמה: